

Vážené kolegyně a kolegové,

„Nechápu, proč o mne říkáte, že se špatně oblékám. Nechávu si přece šít u stejných krejčíků jako vy, z nejlepších látek. Asi to bude tím, že vy, fešáci, se na noc převlékáte!“ měl odpovědět na výhrady ke svému odívání proslulý americký obhájce Darrow. Nedbale oblečený advokát byl výjimkou tehdy, před sto lety, a je jí i dnes, porušuje totiž zvyklosti svého stavu. Zdobnost žen považujeme za přirozenou, opomíjení péče o zevnějšek může být u nich vnímáno jako projev fyzické, duševní či sociální patologie. U mnoha živočišných druhů je to však samec, kdo svým peřím, barvou či vzrůstem imponuje více. Touha zaujmout potenciálního partnera je jistě důležitá pro muže i ženy, podstatnou roli však hraje také sociální stav, zařazení do hierarchie a také konvence společnosti. Claude Lévi-Strauss ve Smutných tropech popisuje kmeny brazilských Indiánů jen minimálně ovlivněných kontaktem s bílou civilizací. Píše, že „souhrn zvyků nějakého národa se vždy vyznačuje určitým stylem, utvářejí celistvé systémy“. Popisuje složitě strukturovanou společnost Kačuejů a Bororo s velmi sofistikovanou výzdobou, v nichž velkou roli hrálo tetování obličeje. Proti tomu Nambikvárowé nebyli zdobeni ani oblečení vůbec, jejich společnost byla zcela primitivní, téměř nestrukturovaná. Šťastní divoši, na pokraji smrti hladem.

Navštívili jsme masajskou vesnici v Keni: nízké chýše z pleteného proutí oplácené ztvrdlou směsí z bláta, moče, popele a kravského trusu, samozřejmě bez elektřiny, kanalizace a vody. Prašné návsí tvořila ohrada z křoví s bodlinami, kam se na noc zaháněl dobytek. Chýše, vysoká asi půl druhého metru, bez oken, byla rozdělena na menší část s palandou pro pána domu a větší, s ohništěm bez komínu, pro zbytek rodiny. Bez nábytku, nějaká rohož na zemi a na ní kočka, ve tmě to nebylo dobře vidět. Vesnice žila tradičním životem, přestože tam byla škola (dřevěná bouda s jednoduchými lavicemi) a obyvatelé vyráběli a turistům prodávali krásně zdobené předměty. Děti byly otrhané a špinavé, umyje je déšť, dospělí až úzkostlivě čistí, oblečení a vyzdobení nádherně, i ve všední den. Nápadná pak byla zdobnost mužů, náramky, pestré látky, někteří se pyšnili mezerami po řezácích vytržených v rámci iniciačních rituálů a dírami v protažených ušních lalůčkách. Někdy si protáhli dřevavý lalůček přes zbytek ucha. U pasu dýka, nikdy nechyběla dlouhá hůl, o kterou se vstoje opírali, takže při klábosení vypadali jako skupinky čápů. Jenom z dálky jsme viděli tu proslulou výzdobu bojovníků s dlouhými, dozadu sčesanými copánky. Bohatý styl Masajů odpovídá bohatství jejich zvyků. Muž postupuje životem rozděleným do osmi etap, od dítěte, přes válečníka až po váženého starce, vstup do každé etapy je doprovázen přechodovým rituálem.

Euroamerická společnost jistě není primitivnější než masajská a také upravujeme své zevnějšky podle společenského konsenzu, i když, aspoň muži, ne tak krásně jako Masajové. Také lékař se neobejde bez saka a kravaty, tu pestré, tam decentní, ale vždy obligátní, v USA, Británii, Francii... Ne u nás. Netvrdím, že chodíme jako šupáci, alespoň většinou ne, ale oděni jsme obvykle zcela neformálně. Konvencím se podrobují jen určité podskupiny, třeba konvencí psychoterapeutů je vypadat nekonvenčně, a naopak některé privátní aktivity, často směřované na ženy, vyžadují pěstěný a kravatový zevnějšek, avšak většinu lékařů charakterizuje právě absence formalit. Proč se v tom lišíme od našich kolegů jinde? Jaký systém, souhrn zvyků, odráží náš styl? Proč chodíme oblečení tak ležérně právě my, lékaři? Proč tak chodím já?

Vždyť přece už Voskovec, Werich a Ježek zpívali

„Je to tak, třeba je to k nevíře,
že z biskupa putna dělá uhlíře.
Je to tak, třeba je to k nevíře,
že mnicha dělá kutna, krunýř rytíře.
Je to pravda odvěká, šaty dělaj člověka...“



Masajská škola. Děti se umyjí, až přijde období dešťů



Skutečně elegantní muž dbá na úpravu uší. V pozadí trnitá ohrada pro dobytek, za ní chýše



Muži se opírají o své hole a noční hlídač o svůj luk

Na vaše příspěvky se i s redakční radou těší
prof. MUDr. Ivan Rektor, CSc.
předseda redakční rady